

# Előszó

2024. július 1-jén Magyarország immár második alkalommal tölti be az Európai Unió Tanácsának soros elnöki tisztségét. 2011-ben, az első magyar elnökség idején egy, az Európára különösen súlyos következményekkel lesújtó világgazdasági válságból kilábaló, ám ambíciótól és erőtől duzzadó Európai Unió készült a gazdasági kormányzás új szabályozásával megmutatni, hogy tanult a válság leckéjéből. 2024-ben, a második magyar elnökség idején már a brexit által bizonytalanná vált önképű, súlyos szakpolitikai és stratégiai dilemmákkal terhelt politikai közösség fogja történelmének talán legnehezebb intézményi váltását végrehajtani egy olyan időszakban, amikor a politikai kérdésekre adandó válaszok is hosszú távra kihatók lehetnek.

Valószínűleg lehetetlen a feladat nehézsége alapján összehasonlítani a két elnökséget. Míg 2011-ben a nemzetközi környezet kedvezőbb volt, Magyarország számára a feladat újdonsága jelentett nehézséget. 2024-ben már tapasztaltabban vágunk neki a feladatnak, ugyanakkor a lényegesen bonyolultabb viszonyok – az orosz–ukrán háború, a közélkeleti helyzet, az infláció, a súlyosbodó migrációs helyzet – következtében a tapasztalat önmagában nem elégséges egy sikeres elnökségi időszakhoz. Kreativitás, innováció és a hazánkhoz fűződő bizalom erősödése szükséges ahhoz, hogy sikerrel vegyük 2024 második félévében az akadályokat.

Jelen kiadvány az Európa Stratégia Kutatóintézet (Eustrat) gondozásában jelenik meg magyarul és angolul (angol nyelven: *The 2024 Hungarian EU Presidency*). A tanulmánykötet célja egy átfogó helyzetjelentést nyújtani közvetlenül a 2024-es magyar soros elnökség kezdete előtt a 2011-es magyar soros elnökség tapasztalatairól, a 2024-es elnökségre való felkészülésről, a várható kihívásokról és lehetőségekről, valamint átfogóan bemutatni a magyar szempontból legfontosabb szakpolitikákat és szakpolitikai kérdéseket. A tudományos igénnyel, ám közérthető nyelven íródott tanulmánykötet mind a szakma képviselőinek, mind a laikus érdeklődőknek érdekes és hasznos olvasmány lehet. Értetőbbé teszi a soros elnökség intézményének szerepét az Európai Unió működésében, illetve betekintést nyújt az egyes szakpolitikai területeken végbemenő folyamatokba, segítve ezzel a magyar elnökség várható prioritásainak és feladatainak megértését.

A kötet két nagy részből áll. Az első rész a 2011-es elnökség kihívásait, tapasztalatait és eredményeit, a 2024-es elnökség előtt álló feladatokat és lehetőségeket tárgyalja, ismertetve a magyar elnökség megvalósulásának politikai, szakpolitikai, operatív és intézményi kereteit, az európai uniós intézményi és politikai kontextust, az elnökségre való felkészülés folyamatát. Az első részben helyet kapó közlemények szerzői gyakorló politikusok, tisztviselők, diplomaták, illetve egyetemi-tudományos tisztséget betöltő szakemberek, akik kiemelt szerepet vállaltak, illetve vállálnak a 2011-es, illetve 2024-es magyar uniós elnökség megvalósításában.

*Győri Enikő* a 2011-es EU-elnökség körülményeit, szakpolitikai sikereit és kihívásait mutatja be. A jelenleg EP-képviselőként dolgozó korábbi diplomata vezényelte le szakállamtitkárként Magyarország első európai uniós elnökségét 2011 első félévében. Győri Enikő a 2024-es magyar elnökségre kitekintve megjegyzi: ma az unió rosszabb

állapotban van, s a kihívások is sokkal nagyobbak, mint voltak az első magyar elnökség ideje alatt. Ráadásul Magyarország az európai politika célkeresztjében van, így a 2024-es elnökséget levezénylő csapatnak sokkal nehezebb dolga lesz.

*Robák Ferenc*, a 2011-es magyar EU-elnökség operatív megvalósításáért felelős kormánybiztos a tizenhárom évvel ezelőtti magyar EU-elnökség megvalósításának tapasztalatait ismerteti. Mi volt a kormány célja a 2011-es magyar elnökséggel, milyen tényezők befolyásolták annak sikeres megvalósítását, ideértve az időtényezőt, a költségvetési kérdéseket, és milyen szervezési kihívásokkal kellett szembenéznük a 2011-es magyar elnökség során.

Ezt követően *Gazdag Ferenc* értékelését olvashatjuk a 2011-es magyar elnökség tapasztalatairól. A Nemzeti Közszerológati Egyetem professor emeritusa szerint Magyarország a kormányváltás mellett is fel tudott készülni a félév feladatainak technikai lebonyolítására, és képes volt az intézmények együtt döntését fenntartani egy sor aktuális vagy éppen lezárásra váró szakpolitikai kérdésben.

*Navracsics Tibor* az uniós intézményi ciklusváltás magyar elnökségre gyakorolt hatásait vizsgálja. Áttekinti, hogy az elmúlt másfél évtizedben intézményi ciklusváltás idején soros elnöki tisztséget betöltő tagállamok hogyan tudták megvalósítani soros elnöki feladataikat, így a 2009-es svéd, a 2014-es olasz és a 2019-es finn elnökség tapasztalatait vizsgálja, következtetéseket és tanulságokat keresve a magyar elnökség részére is.

*Molnár Balázs* helyettes államtitkár és az Európai Unió Ügyek Miniszteriumának munkatársaiból álló szerzői kollektíva – *Farkasné Cseh Zsuzsanna, Reinitz Katalin* és *Sinka László* – a 2024-es magyar EU-elnökség szakpolitikai kihívásait és lehetőségeit tekinti át. Ismertetik a magyar kormány által meghirdetett hét szakpolitikai súlypontot, amelyek a magyar elnökség alatt várhatóan kiemelt figyelmet élveznek majd.

Ezután *Kovács Zoltán*, a 2024. második félévi magyar EU-elnökség operatív feladatainak előkészítéséért és lebonyolításáért felelős kormánybiztos mutatja be a 2024-es magyar elnökségre váró operatív feladatokat, a magyar elnökség szervezési szempontú megvalósítását.

*Ódor Bálint* nagykövet, Magyarország EU melletti Állandó Képviselőtétének vezetője a 2024-es elnökség megvalósításának kihívásait brüsszeli szemszögből vizsgálja. Az elnökségi feladatok jelentős részét Brüsszelben és Luxemburgban, illetve Strasbourgban kell majd lebonyolítani, így a 2024. évi magyar elnökségnek lesz egy jelentős magyarországi, illetve egy brüsszeli lába.

*Bólya Boglárka*, a 2024-es magyar EU-elnökség személyzeti képzésért és társadalmi szervezetekkel való kapcsolattartásért felelős miniszteri biztosa a magyar elnökségre való felkészülésről számol be e feladatok szemszögből. Részleteiben tárgyalja a magyar elnökség előkészítésében és lebonyolításában részt vevő személyi állomány felkészítését és képzését, valamint az elnökség társadalmazításának teendőit.

*Zalai Csaba* korábbi Európa-politikáért felelős helyettes államtitkár is az elnökségre való felkészülésről, azon belül is az elnökségi stáb kiválasztásáról és ösztönzéséről számol be.

*Koller Boglárka*, a Nemzeti Közszerológati Egyetem egyetemi tanára és Jean Monnet-professzora a nemzeti és európai identitás összefüggéseinek vizsgálatáról értekezik.

Az eltelt húsz év alatt a polgárok közelebb kerültek-e Európához, illetve nemzeti kötődésük mellett létrejött-e európai uniós azonosságtudatuk is?

A tanulmánykötet második része a magyar szempontból legfontosabb szakpolitikák és szakpolitikai kérdések elemzésére irányul. A szerzők egységes vizsgálati szempontok mentén vizsgálják meg azokat a kérdéseket, amelyek Magyarország számára meghatározóak. Az egységes vizsgálati szempont kiterjed a szakpolitika történeti fejlődésére, a szakpolitikai kérdés megjelenésére a 2011-es magyar elnökség prioritásai között, illetve ennek eredményeire, a szakpolitikai kérdés aktuális helyzetére, az ebben rejlő lehetőségekre és kihívásokra, a szakpolitikai kérdés gazdasági és társadalmi fejlődésre gyakorolt hatására, valamint Magyarország érdekeire a szakpolitika jövőbeni fejlődésére tekintettel. E rész tanulmányait a szerkesztők két szakmai bíráló általi vak lektorálásnak vetették alá, a szerzők pedig a lektori bírálatok figyelembevételével véglegesítették a kéziratokat. A második rész tanulmányainak szerzői az egyes szakpolitikák és szakpolitikai kérdések hazai kutatói.

*Kutasi Gábor* és szerzőtársai, *Czezei Vivien* és *Marton Ádám* az EU versenyképességét és kereskedelempolitikáját vizsgálják. A versenyképesség a 2024-es magyar EU-elnökség egyik kiemelt szakpolitikai súlypontja és várható prioritása, amelyhez valamennyi további prioritás szorosan kapcsolódni fog, ekképpen pedig kiemelt figyelemre érdemes. Az NKE ÁNTK Gazdaság és Versenyképesség Kutatóintézet munkatársai áttekintést nyújtanak a megelőző soros elnökségi periódusok két témakörrel kapcsolatos prioritásairól és kapcsolódó eredményeiről, valamint az olyan aktuális európai kihívásokról, mint az EU–Kína-konfliktusok a vállalati támogatás terén, a keleti nyitás felhasználása a leválás (*decoupling*) ellensúlyozására, a szén-dioxid-kvóták betartatása vagy az innovációs klaszterek.

Ezt követően *Fűrész Tünde* és *Mészáros Árpád József*, a KINCS Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért munkatársai elemzik a versenyképességhez szorosan kapcsolódó családpolitikát mint az európai demográfiai kihívásra megfogalmazott választ. A szerzőpáros leszögezi: az európaiak többsége számára a család kiemelt jelentőségű, amelynek támogatására jelentős az igény, Európa polgárai a demográfiai kihívásokat, a népességfogyást a családok megerősítésével és nem a migráció ösztönzésével gondolják kezelni.

*Petri Bernadett* tanulmányában a kohéziós politika várható újratervezését elemzi. Az EU kohéziós politikájának 2027 utáni reformjával kapcsolatos előkészítő munka jelenleg is folyamatban van. Az Eustrat kutatója szerint a kohézió jövőjéről szóló diskurzust a személyi és a területi kohézió elvének konfliktusa jellemzi, miközben a jövőbeli tervek a jogállamisági feltételeességi mechanizmus és a kohéziós politika között egyre több szinergiát hoznának létre.

*Csiki Varga Tamás* a 2024-es magyar EU-elnökség lehetőségeit vizsgálja az európai biztonság- és védelempolitika keretében. Az NKE Stratégiai Védelmi Kutatóintézet munkatársa összegzi a 2011-es magyar EU-elnökség biztonság- és védelempolitikai tapasztalatait, rámutatva a „szerepből” adódó hasonlóságokra a jelenlegi felkészülési időszakokkal, valamint a biztonsági környezet és az európai védelempolitikai folyamatok rövid értékelésével ellenpontoszza, hogy hol tehetünk többet a közös biztonság és védelem fenntartásáért a magyar érdekek mentén.

*Ördögh Tibor* az európai uniós bővítéspolitikát mutatja be, a balkáni bővítésre összpontosítva. A bővítéspolitika – és különösen a balkáni bővítés – előmozdítása a magyar EU-elnökség kiemelt prioritása volt 2011-ben, és várhatóan 2024-ben is az lesz. A 2011-es magyar elnökség által elért eredményeknek köszönhetően Horvátország sikeresen csatlakozott az Európai Unióhoz, illetve több ország esetében is a tárgyalások felgyorsulásának lehetünk tanúi, azonban az elmúlt évtizedben viszonylag lassú az előrehaladás.

*Marsai Viktor*, a Migrációkutató Intézet igazgatója Magyarország migrációs politikáját tárja fel. Az irreguláris migrációról folyó, 2015 után felerősödő európai vitában a magyar kormány egyértelműen a migrációkritikus álláspont mellett kötelezte el magát, amit a fizikai és jogi határzár kiépítése fémjelzett – és ami komoly konfliktusokat okozott az Európai Unióval. Ugyanakkor az illegális határátlépési kísérletek száma az elmúlt években is magas maradt, így az irreguláris migráció elleni fellépés, illetve annak külső dimenziója várhatóan a magyar elnökségnek is fontos témája lesz.

*Mernyei Ákos* az EU energiapolitikáját veszi górcső alá, rövid energiapolitika-történeti áttekintés után bemutatva a Magyarország 2011-es uniós elnöksége alatt elért eredményeket, valamint számba véve azokat a kihívásokat, amelyekre – akár tagállami, akár közösségi szinten – a következő időszakban Európának választ kell találnia, ha népeinek energiabiztonságát, versenyképességét és nemzetközi politikai akcióképességét meg akarja őrizni.

Ezt követően *Tóth Bettina* a mindenkori mostohagyermek, a klímapolitika fejlődési irányait mutatja be. A nemzetközi környezet 2020 utáni változásai alapján a terület hangsúlyosabbá vált az Európai Zöld Megállapodás révén. Az Eustrat kutatója úgy véli: a holisztikus szemlélet elengedhetetlen a szakpolitikát illetően, hiszen a klímaváltozás hatásai mindenhol másképp mutatkoznak meg, ezért másfajta kezelést is igényelnek, Magyarországnak pedig ezt a nézőpontot kell figyelembe vennie.

*Réti Mária* az Európai Unió közös agrárpolitikájáról jegyzett tanulmányában beszámol a KAP korábbi reformjairól, emlékeztet arra, hogy Magyarország a 2011. évi elnöksége időszakában hatékonyan járult hozzá a KAP reformfolyamatához, valamint feltárja a szakpolitika aktuális kihívásait, az abban mutatkozó teendőket, kiemelve a magyar szempontok érvényesülésének fontosságát.

*Pálvolgyi Tamás* és *Reich Gyula* a globális, európai és magyarországi vízpolitikákat vizsgálják. Az NKE Víztudományi Kar munkatársai az EU-elnökség vízpolitikai pillérének megalapozásához elsőként áttekintik az ENSZ, az EU és Magyarország dimenzióiban a víz mint közpolitika kialakulásának történetét, a tématerület aktuális stratégiai helyzetét, valamint a vízpolitikák általános hajtóerőit, kihívásait, lehetőségeit. A szerzőpáros végül hat pontban foglalja össze a javasolt prioritásokat a magyar vízdiplomácia nemzetközi szerepvállalásához.

*Oroszi Viktor György* az EU Duna Régió Stratégia létrejöttét, megvalósítását és aktuális kihívásait mutatja be. Az EU Duna Stratégia 2011. évi elfogadása a 2011-es magyar EU-elnökség egyik kiemelt eredménye volt. A jelenlegi geopolitikai helyzetben az európai stabilitás és bővítés kiemelt jelentőségű, amelyhez a Duna Stratégia beérett fejlesztési keretrendszerként fontos támaszt képes nyújtani.

*Gombos Katalin* a tagállamok közötti bel- és igazságügyi együttműködést elemzi. Az NKE tanszékvezetője szerint kiemelkedően szép eredmények mutathatók ki a polgári igazságügyi együttműködés területén. Igazi sikerágazata az Európai Uniónak a büntető igazságügyi együttműködés is, és a vámügyi, rendőrségi együttműködés területén is számos szép eredmény született, a határok ellenőrzésével, a menekültügygel és a bevándorlással kapcsolatos politikák tekintetében nagyobb véleménykülönbségek vannak a tagállamok között.

*Lovász László Gábor* az uniós szociálpolitika kihívásairól értekezik az emberi jogok sűrűjében, így különösen arra keresi a választ, hogy mit hozhat a 21. századi (bio)technológiai szingularitás 2030-ra. Maga az esélyegyenlőség, így a társadalmi mobilitás, a fenntarthatóság és a stabilitás kérdőjeleződhet meg akkor, amikor a biotechnológiai beavatkozások, a robotizáció és a mesterséges intelligencia, a migrációs és a családpolitikai célok és gyakorlatok nem kerülnek egységes keretrendszerbe.

*Máthé Réka Zsuzsanna* az európai uniós szankciós politika változásait elemzi. Az EU korlátozó intézkedései az elmúlt negyvenöt év alatt lényeges fejlődésen mentek át, amiről a tanulmány átfogó képet fest. Az uniós szankciók eredményessége és sikere számos tényezőtől függ, de az Eustrat kutatója szerint legtöbbször nem érik el azt a külpolitikai célt, amelynek érdekében kitűzték őket, ennek ellenére az EU is egyre gyakrabban alkalmazza.

*Miszlivetz Áron James* az EU keleti szomszédságában zajló konfliktusoknak az Európai Unió bővítéspolitikájára gyakorolt hatását kutatja. Az első magyar elnökség óta eltelt évtizedben egyre komplexebb és kiszámíthatatlanabb biztonsági kihívások jelentek meg a határon, akár a migráció, hibrid hadviselés terén, negatívan befolyásolva az új tagok felvételét az Európai Unióba.

*Kalas Vivien* a szerződésmódosítások európai integrációra gyakorolt hatását járja körül, külön kitérve arra, hogy Magyarország profitálhatna-e egy ilyen folyamatból. Noha az intézményi ciklusváltás miatt érdemi előrelépés nem valószínű a magyar elnökség idején, a téma a politikai diskurzusból nem fog eltűnni.

*Gát Ákos Bence* az uniós jogállamiság-politikát elemzi, áttekintve azt, hogyan, milyen lépéseken keresztül vált a jogállamiság az uniós intézményi és politikai szakzsargon központi elemévé. Magyarország az uniós jogállamiság-politika célkeresztjében álló egyik fő tagállamként közvetlenül érintett a jogállamiság-politika jövőbeni fejlődése által, ugyanakkor nemcsak hazánknak, hanem az egész Európai Uniónak is érdekében állna a jogállamiság-politika gyökeres reformja.

Végezetül *Tárnok Balázs* az EU Roma Stratégiáját mutatja be. Az EU első roma keretstratégiájának tizenhárom évvel ezelőtti elfogadása a 2011 első felében megvalósult magyar EU-elnökség egyik legnagyobb sikere volt. Magyarország számára a romák helyzete kiemelt fontosságú kérdés, a romák felzárkóztatása és inklúziója pedig hazánk fontos gazdasági érdeke.

*Navracsics Tibor – Tárnok Balázs*  
szerkesztők